

Sveučilište u Zagrebu
Edukacijsko-rehabilitacijski
fakultet

**PROGRAM UNAPREĐIVANJA
SOCIJALNE KOMPETENCIJE**
prediplomski studij Rehabilitacija

izv.prof.dr.sc.Zrinjka Stančić

zstancic@erf.hr

Metafora: Usudi se

*Cilj je sveukupnog edukacijskog i rehabilitacijskog rada s djecom i mladima s teškoćama u razvoju, da svaki pojedinac što više unaprijedi svoja znanja, vještine i navike iz različitih životnih područja, izgradi osobnost i socijalne odnose, odnosno razvije **socijalnu kompetenciju**, kako bi se što uspješnije snalazio/la u svakodnevnom životu (Stančić, Ivančić, 1999.)*

POLAZIŠTA PROGRAMA SOCIJALNE KOMPETENCIJE

1. važnost socijalne kompetencije u suvremenom društvu
2. rasprave o socijalnoj kompetenciji temelje se na distinkciji tradicionalnog i suvremenog pristupa društva prema građanima s posebnim potrebama
3. tradicionalni pristup stavlja naglasak na oštećenje kao isključivi uzrok smanjenih sposobnosti za svakodnevno funkcioniranje
4. socijalni ili pristup vidi društvo odgovornim za ograničenja i prepreke koje postavlja pred osobe kod kojih postoje teškoće u edukacijskoj i socijalnoj integraciji

POLAZIŠTA PROGRAMA SOCIJALNE KOMPETENCIJE

1. humanističko-holistička gledišta naprednih ljudi,
2. rezultati znanstvenih istraživanja,
3. ratifikacije deklaracija i konvencija o pravima,
4. razvoj modela i programa školovanja i podrške za sve,
5. snažnije djelovanje roditelja, stručnjaka,
6. aktivno sudjelovanje i samozastupanje samih osoba s posebnim potrebama

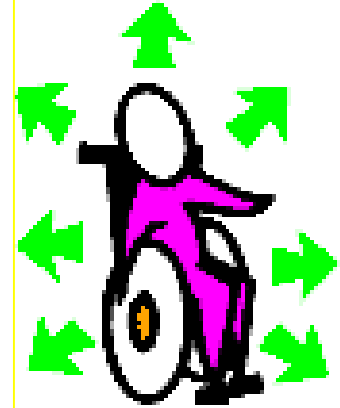
POLAZIŠTA PROGRAMA SOCIJALNE KOMPETENCIJE

1. društvena zajednica, koja teži i zalaže se za socijalno uključivanje i ostvarivanje ljudskih prava osoba s posebnim potrebama, treba poticati osmišljavanje takvih rješenja na brojnim područjima društvenog djelovanja
 - zdravstvo,
 - školstvo,
 - socijalna skrb,
 - gospodarstvo,
 - pravosuđe i dr.
2. koja će pridonijeti smanjivanju i uklanjanju ograničenja i prepreka te unapređivanju, obogaćivanju i podizanju kvalitete podrške koja im se pruža

ZNAČAJ SOCIJALNE PODRŠKE

1. značajno mjesto u planiranju i osmišljavanju primjerene podrške za osobe s **posebnim odgojno-obrazovnim potrebama** zauzimaju osobe sniženih intelektualnih sposobnosti
2. uporabom termina **posebne odgojno-obrazovne potrebe** naglasak se ne želi dati teškoćama u razvoju već zadovoljavanju onih potreba koje iz njih proizlaze, a značajne su u svakodnevnom životu
3. u osnovnoškolskoj dobi ova djeca i mladi uglavnom imaju teškoće u svladavanju nastavnog gradiva u većini obrazovnih predmeta, njihova postignuća niža su od postignuća njihovih prosječnih vršnjaka

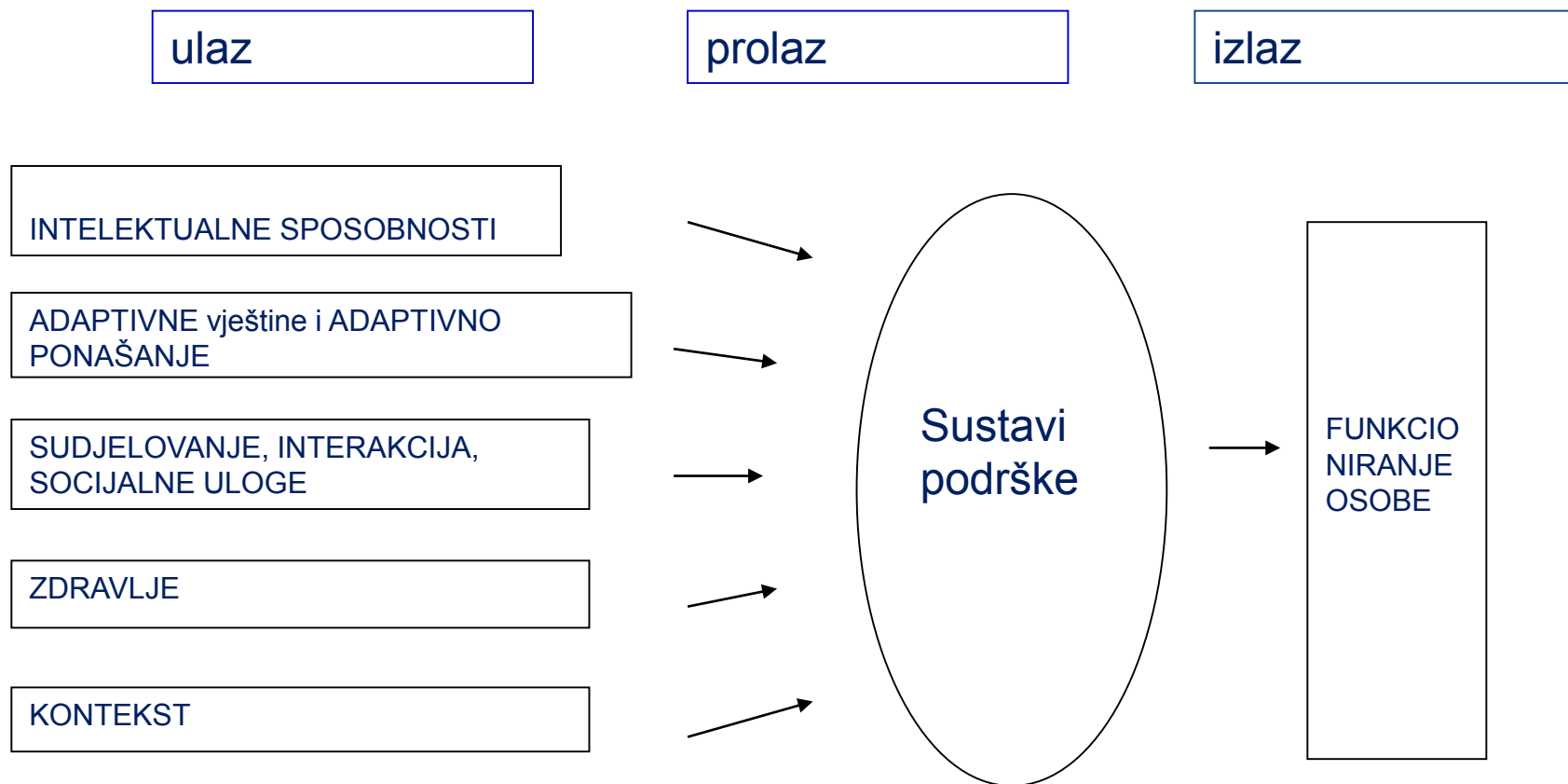

ZNAČAJ SOCIJALNE PODRŠKE

teškoće su najčešće vidljive u:

- čitanju, pisanju, računanju, snalaženju u vremenu, prostornoj orijentaciji te primjeni naučenog u svakodnevnom životu.
- uz to prisutne su i teškoće snalaženja u različitim, posebno novim socijalnim situacijama u smislu prepoznavanja novih zahtjeva, njihovog povezivanja s postojećim znanjima i iskustvima, prilagođavanja situaciji i primjerenog odabira mogućih postupaka/ponašanja
- suvremena definiciju Američke asocijacije za mentalnu retardaciju/intelektualne teškoće (Luckason, 2002., Luckasson, Schalock, 2013)

Slika1. Multidimenzionalni teoretski model
(Sekušak-Galešev, prema Luckasson, 2002)

ZNAČAJ SOCIJALNE PODRŠKE

- 1. Intelktualno funkcioniranje** (rasuđivanje, mišljenje, zaključivanje, planiranje, rješavanje problema, apstraktno mišljenje, razumijevanje kompleksnih ideja, brzo učenje i učenje kroz iskustvo) je ispod prosječno, odstupajuće približno 2 standardne devijacije od aritmetičke sredine (QI manji od 70 ili 75)
- 2. adaptivno ponašanje** (skup pojmovnih, socijalnih i praktičnih vještina koje je osoba naučila u svrhu funkcioniranja u svakidašnjem životu) također je područje prisutnih ograničenja
- 3. ograničenja u adaptivnom ponašanju** utječu na uobičajena ponašanja u svakodnevnom životu te na sposobnosti snalaženja u životnim promjenama i zahtjevima okoline.

ZNAČAJ SOCIJALNE PODRŠKE

1. značajno **ograničenje** je odstupanje u dva ili više područja adaptivnog ponašanja:
 - briga o sebi,
 - komunikacija,
 - socijalne vještine,
 - samousmjeravanje,
 - život u kući,
 - korištenje šire socijalne zajednice,
 - zdravlje,
 - sigurnost,
 - funkcionalna akademska znanja,
 - slobodno vrijeme i rad.

MODELI I INTENZITET PODRŠKE

- 1. preusmjeravanje** težišta od snižene razine intelektualnog funkcioniranja prema razini podrške koja pojedincu treba za uspješnost u njegovoj društvenoj okolini
- 2. model i intenzitet potrebne podrške** određuje se individualno prema značajkama svakog pojedinca kako bi uspješno funkcionirao u svojoj socijalnoj sredini
- 3. mogući modeli podrške:** povremena pomoć (u situaciji promjene životnih okolnosti), ograničena vremenski (ali ne i sporadična pomoć), **opsežna** (redovita u određenim situacijama i nije vremenski ograničena), **sveobuhvatna podrška** (potrebna je trajno u velikoj mjeri i u svim situacijama u toku života).

MODELI I INTENZITET PODRŠKE

1. **socijalno okruženje** (obitelj, vrtić, škola, dom tj. roditelji, stručnjaci te ostale osobe iz socijalne okoline) imaju značajnu ulogu u pružanju različitih vrsta i razina podrške kojima se utječe na **razvoj potencijala** djece i mladih.
2. podrška je učinkovita ukoliko se s djetetom provode **obrazovne i odgojne aktivnosti** primjerene njegovim sposobnostima, potrebama i interesima, ukoliko se **unapređuju područja adaptivnog ponašanja u bliskoj socijalnoj okolini i zajednici vršnjaka**
3. **pridonosi razvoju njegove socijalne kompetencije.**

Socijalna kompetencija vs socijalizacija

1. **Razmisli i razmijeni u paru**
2. vrijeme: 5 minuta
3. materijal: listići s pitanjima: **Što je socijalizacija?**

Što je socijalna kompetencija?

Redoslijed rada:

1. svaki sudionik određeno vrijeme misli u sebi, a zatim svoj zaključak, ideju razmjenjuje sa studentom pored sebe
2. predstavnik para iznosi promišljanja o pojedinom pojmu

SOCIJALNA KOMPETENCIJA

1. jedan od važnih pojmova unutar mentalne retardacije (**Doll, 1947; Tredgold, 1956**)
2. analize radova brojnih autora ukazuju da je istraživanje socijalne kompetencije u osoba s mentalnom retardacijom važno, ako im želimo pružiti podršku kako bi postali uspješni članovi obitelji, škole i zajednice (**Sieperstein, 1992; Gurlanik, 1992;; Greenspan i Granfield, 1992**)
3. **Siperstein (1992)** navodi nekoliko različitih načina definiranja socijalne kompetencije:
 - kao prikladnost socijalnog ponašanja s obzirom na norme socijalne sredine;
 - nazočnost ili nenazočnost veza s vršnjacima;
 - evidenciju specifičnih poželjnih ponašanja i prosudbu ponašanja od strane odraslih ili vršnjaka ili samoprocjenu osobne kompetencije

SOCIJALNA KOMPETENCIJA

1. za bolje razumijevanje socijalne kompetencije nije dovoljan samo njezin opis nego i analiza čimbenika koji na nju utječu
2. **Siperstein (1992)** navodi da je socijalna kompetencija u osoba s mentalnom retardacijom spoj socijalnog znanja (socijalne kognicije) i socijalne akcije (socijalnog ponašanja)
3. za razumijevanje socijalne kompetencije u ove djece potrebno istražiti ne samo njihovo socijalno ponašanje već i njihove socijalno kognitivne sposobnosti
4. **Stančić, V. (1985)** socijalna kompetencija se može smatrati jednom od determinanti uspjeha adaptacije
5. pojmovno određenje socijalne kompetencije nikako ne spada prihvaćanje pojedinca od strane vršnjaka, jer je «prihvaćanje od vršnjaka» zapravo posljedica ili rezultat socijalno kompetentnog ponašanja

SOCIJALNA KOMPETENCIJA

1. **Gresham (1998)** naglašava da je prihvaćenost od vršnjaka rezultat socijalno kompetentnog ponašanja, odnosno da je primjerena razina adaptivnog ponašanja i socijalnih vještina udružena s prihvaćenošću u skupini
2. koncept socijalne kompetencije utemeljen ponajprije na dva područja, adaptivnom ponašanju i socijalnim vještinama

SOCIJALNA KOMPETENCIJA

1. prema **Guralaniku (1990)** socijalna kompetencija je sposobnost djece da uspješno i prikladno odaberu i ostvare svoje socijalne ciljeve, iz čega proizlazi da:
2. a) socijalna kompetencija mora biti povezana s uspješnim ishodom ponuđenog socijalnog zadatka. Socijalni zadaci djece školske dobi uključuju ulazak u skupinu vršnjaka, rješavanje konflikta s članovima uže socijalne sredine, rješavanje sukoba s prijateljima, postizanje dogovora i dr. Ishod u spomenutim socijalnim situacijama važan je i značajan aspekt socijalnog funkcioniranja mlade osobe.
3. b) socijalna kompetencija više je dinamičan nego statičan proces koji zahtjeva da dijete integrira vještine stečene na svim razvojnim područjima, te ih stalno organizira na osmišljen način
4. c) socijalna kompetencija omogućava individualne razlike u interakciji

SOCIJALNA KOMPETENCIJA

1. **Guralanik (1990)** ističe praktičnu vrijednost socijalne kompetencije koja se ogleda u slijedećem:
 - socijalno kompetentno ponašanje vrlo je značajno za razvoj; ono se potencijalno može oblikovati;
 - ono osigurava senzibilan index cjelokupnog funkcioniranja;
 - njegovo mjerenje dovodi do korisnih strategija intervencije;
 - ono vodi prema kreiranju programa intervencije

SOCIJALNA KOMPETENCIJA

1. suvremeni autori (Vaughn, McIntosh i Hogan (1990) temeljem svojih istraživanja opisuju socijalnu kompetenciju kroz četiri komponente:
 - pozitivne socijalne odnose,
 - dobi primjereno socijalno znanje,
 - odsustvo neprimjerenog ponašanja i
 - primjereno socijalno ponašanje

SOCIJALNA KOMPETENCIJA

1. treba posebno istaknuti napredak na području istraživanja (Smith i Travis, 2001; Vaughn, Mcintosh i Hogan (1990)
2. sposobnost mudrog postupanja u ljudskim odnosima: pomaganje drugima, tolerancija, nenasilno rješavanje sukoba (Smart i Sanson, 2003)

*Područje **socijalne kompetencije** sada je važnije nego ikada ako želimo pružiti potporu osobama s teškoćama socijalne integracije da postanu pridonosni članovi unutar obitelji, škole, zajednice...(Siperstein, 1992, str.86)*

- Interpersonalna inteligencija obuhvaća sposobnost samospoznaje, poznavanja sebe, svojih želja i motiva (Armstrong, 2006).

«Od cijeloga svijeta uoči ovu **šumu**,
Od cijele šume uoči ovo **stablo**,
Od cijeloga stabla uoči ovu **granu**,
Od cijele grane uoči ovaj **list**,

A na tome listu, što nije nalik na koji drugi,
promotri ovu kap kiše, što nije nalik ni na koju drugu.

A u toj jedinoj kapi promotri odraz lišća i granja, cijeloga stabla, šume, cijeloga svijeta, svjetlosti zvijezda, u svjetlu dana.»

SOCIJALNA KOMPETENCIJA I KREIRANJE PROGRAMA PODRŠKE

1. pristup osobama sniženih intelektualnih sposobnosti vrlo je značajan za uspostavu pravilnih odnosa
2. važan za njihove roditelje, stručnjake i ostale osobe koje mogu utjecati na unapređivanje njihove socijalne kompetencije u cilju što boljeg osposobljavanja za samostalan život
3. pružanje odgojne i psihosocijalne podrške na raznim područjima života, sukladno potrebama djeteta
4. Kvaliteti podrške svakako mogu doprinijeti **sadržajni programi** usmjereni upravo na unapređivanje socijalne kompetencije osoba sniženih intelektualnih sposobnosti koji će im omogućiti da se što bolje utkaju u tokove života njihove socijalne sredine

SOCIJALNA KOMPETENCIJA I KREIRANJE PROGRAMA PODRŠKE

1. usmjeravanju **edukacijskih i rehabilitacijskih stručnjaka** u provođenju i unapređivanju odgojnih i psihosocijalnih oblika rada kojima će se u djece i mladih podizati razine osobnih kompetencija u raznim aspektima njihova života i u različitim oblicima obuhvata
2. osmišljenom **poticanju i usmjeravanju roditelja** na primjereno/poželjno zadovoljavanje emocionalnih i socijalnih potreba njihova djeteta te na razvijanje sposobnosti, vještina i navika utemeljenih na promicanje njihove socijalne kompetencije, pomoću procjene i praćenja od strane stručnih službi
3. poticanju **organizacije raznovrsnih stručnih oblika rada** u društvu koji će osigurati unapređivanje pojedinih adaptivnih područja i psihosocijalnog razvoja udjece i mladih sniženih intelektualnih sposobnosti

KVALITETA ŽIVOTA I KREIRANJE PROGRAMA PODRŠKE

(Stančić, Ivančić 1997., 2003., 2007)

- Ciljevi suvremenih programa podrške osobama s teškoćama socijalne integracije trebaju osigurati:
1. Stjecanje znanja koja će omogućiti promjene odnosa i položaja osoba s teškoćama u vlastitoj obitelji, lokalnoj zajednici, instituciji
 2. Integrativnu dijagnostiku i procjenu potreba,
 3. Bolju suradnju roditelja i stručnjaka, stručnjaka međusobno

PROGRAM SOCIJALNE KOMPETENCIJE

autorice: Stančić, Ivančić 1997., 2003., 2007.

Tko se uključuje?
Djeca i mladi s teškoćama

Kako se provodi?
Putem strukturiranih podprograma

Čime se prati?
Instrumenti procjene potreba i praćenja
dostignutog

Gdje se provodi?
Obitelj, škola, ustanove, udruge, lokalna
zajednica...

CILJEVI I ZADACI PROGRAMA *Stančić, Ivančić 1997., 2003., 2007.*

- 1. Razvijati i unapređivati aktivnosti vezane uz praktično-osobne potrebe** (*briga o sebi, život u kući/školi, korištenje usluga...*)
- 2. Razvijati operativna znanja na spoznajnom području** *provođenje osmišljenog i funkcionalnog učenja za život (snalaženje u okolini, matematičke, komunikacijske vještine...)*
- 3. Zadovoljiti i poticati emocionalni i socijalni razvoj osobe** (*odnos prema sebi, drugima, okolini...*)
- 4. Poticati interakciju socijalne okoline i djeteta, mlade osobe** (*druženje, akcije, izložbe...*)
- 5. Poticati i razvijati interesne i kreativne sposobnosti** *u funkciji obogaćivanja osobnog i zajedničkog života u slobodnom vremenu (društvene i zabavne aktivnosti, izražajno-kreativne aktivnosti...)*

POSEBNOSTI PROGRAMA *Stančić, Ivančić 1997., 2003., 2007.*

1. PROGRAMSKA STRUKTURA (4 podprograma, djeci, mladima, odraslim osobama različite vrste i stupnjeva podrške, razvojni, situacioni, sveobuhvatan)

2. SUVREMENOST (polazi se od suvremenih postavki razvoja djece i mladih s intelektualnim teškoćama i kreiranja programa: procjena potreba, plan podrške, praćenje učinkovitosti)

3. PRILAGODLJIVOST (primjenjiv u različitim uvjetima i oblicima školovanja i skrbi/u obitelji djeteta, mlade osobe, malim obiteljskim zajednicama i dr.)

SOCIJALNA KOMPETENCIJA

PRAKTIČNO-OSOBNJA

- 1.2..Briga o sebi
- 1.2.Život u kući-domu

SPOZNAJNO-DRUŠTVENA

- 2.1.Snalaženje u okolini
- 2.2. Korištenje matematičkih vještina
- 2.3. Korištenje komunikacijskih vještina

OSOBA S POSEBNIM POTREBAMA

INTERESNO-KREATIVNA

- 3.1. Društvene i zabavne aktivnosti
- 3.2. Izražajno-kreativne aktivnosti

EMOCIONALNO-SOCIJALNA

- 4.1.Odnos prema sebi
- 4.2. Odnos prema drugima
- 4.3. Odnos prema okolini

SOCIJALNA KOMPETENCIJA

